

FCI – Standard nr 142 / 04. 06. 1996 / GB

SLOVAKKIA TŠUVATŠ

(SLOVENSKÝ ČUVAČ)

TÕLGE : Mrs Cris Seidler (inglise keelde).

PÄRITOLU: Slovakkia Vabariik.

KEHTIVA ORIGINALSTANDARDI AVALDAMISE

AEG:

18. 08.1965.

KASUTUS: See on kaugetest aegadest pärinev kõrgmäestik
kasutatud vana karjakoera ja mäestikukoera tõug, keda on
kasutatud ka valvekoerana taludes ja piiril.

FCI KLASSIFIKATSIOON:

Rühm 1
Lamba- ja karjakoerad
(välja arvatud šveitsi alpi karjakoerad).

Alarühm 1.1
Lambakoerad.

Töökatsseteta.

ÜLDMULJE :

Tatra tšuvatši tõug on tüüpiline tugeva konstitutsiooniga mäestikukoertele omase kohastumusega, muljetavaldava üldilme ja tiheda valge karvkattega koer. Ta on tugeva luustikuga, elava temperamendiga ja valvas, kartmatu ning karme. Sajandite jooksul on ta kohastunud Slovakkia mägi-alade, eriti aga Tatra mägede karmide oludega. Tal on mõõdukalt piklik nelinurgakujulise formaadiga kehaehitus ja kere toetub tugevatele, üsna kõrgetele jalgadele. Koera valvsus ja nobedus on andnud ka tõule nime, sest slovakkiakeelne "*cuvat*" tähendab kuulmist.

LÜHIKENE AJALOOLINE ÜLEVAADE :

Valgete mäestikukoerte algupära võib viia arktiliste huntideni, kelle järglasi elutses enne jääaega ja jääajal Euroopa jääliustike äärealadel. Nendeks mäestikeks olid Kaukasuse põhjaahelikud, Balkani mäestik, millest eriti Rodope mäed, Karpaadid, eriti Tatrad, Abruzzi põhjaahelikud, Kesk-Euroopa Alpid ja samuti Pürenee mäestik. Neis külmades ja sademerohketes paigus on samu mäestikukoeri praegugi, nagu ka teisi muinasaegseid looma- ja taimeriigi haruldusi, milliseid on rootsi teadlane Wahlenberg leidnud isegi Skandinaaviast. Samasuguseks ühenduseks Põhjala ja Tatraste ning Karpaatide vahel on näiteks muu hulgas huzuli hobune, kes on lähedalt sugulane põhjamaisele gudbranstali hobusele. Sama tüüpi sugulus valitseb ka tatra tšuvatši ja pommeri lambakoera (Pommernscher Hütehund) vahel. Slovakkias on alpikarjakultuuril eriti vanad põlistavad. Tatra tšuvatšid, üheskoos mägilammaste, huzuli hobuste ja teiste mägimaastikule iseloomulike koduloomadega olid selleks põhjaks, millele tugines nomaad-rahvaste karjakasvatus mäginiitude piirkonnas. Slovakkia mägede asukad olid vaba rahvas ning neile oli maaorjus tundmatu, nad kaitsesid oma piirialade rahvast omal algatusel ning maksud maksti samuti lambapiimast valmistatud juustuna.

Sellist ühiskondlikku formatsiooni kutsuti “vallahide liiduks (uniooniks)” (Valasski Opasek) ja mille keskus oli Kaschaus. Sellise, peamiselt mägikarjustest ja sõdalastest koosneva ühiskonna liikmete elukorralduses viisid asjaosalised oma riigiteenistust läbi mäeahelikel, abilisteks ja kaaslasteks oma tüüpilised koerad, tatra valvekoerad.

Need koerad olid head kaitsjad, valvurid, seltsilised ja teejuhid lambakarjadele, tatra tšuvatšid karjatasid ka veisekarju, isegi kalkuniparvesid ja muid koduloomi ning valvasid erinevaid objekte. Seejuures vaimustusid karjaonnide juures juustu ning muid saadusi ostmas käinud puhkajad ja turistid neist valgetest, tihedakarvalistest kutsikatest ning võtsid neid lauskaale naastes kaasa, kus neist kujunes üldlevinud koeratõug juba oma haruldase välimuse tõttu.

Tatra-mäestiku Poola poolsel küljel, kus oli samatüübiline Goral-nimeline mäestikukoeratõug, kutsuti jõulisemaid isendeid liptovi koerteks (Liptauer) ja kuna Liptov on teatud piirkond Slovakkias, siis avaldub tõu slovakkia-algupära juba talle rahva suus antud hüüdnimes. Selle abil võib selgitada slovakkia tšuvatši aretuse topograafilist baasi.

Tatra tšuvatšite tõuraamatu asutas rohkem kui kolmekümne aasta eest Brno Vetrinaarülikooli professor Anton Hruza. Peamine aretusmaterjal hangiti sellistest kohtadest nagu Liptovska Luznz, Kokava, Vychodna v Tatrach'i ja naaberpiirkonnast Karpaadi Rachovost. Esimeseks aretuskenneks oli “Ze zlate studny” (Kuldkaevu) selle asukoht oli Brnost põhjapoolle jääv Svitavy. Karpaatides oli esimene kenne nimega “Z Hoverla” (of Hoverla). Tänapäeval kannab tõuühing koos Bratislavas asuva keskorganisatsiooniga hoolt registreerimiste eest, korraldab näitusi, ülevaatusi ja võistlusi kogu vabariigi territooriumil. Vanu algupäraseid aretusliine on säilinud muu hulgas ka sellistel alades nagu

Liptovské Hole, Velky Choc, Zakopané, Martin, Jedlova ja Jeseniky.

Enamlevinud liinid on Topas, Uran, Simba, Hrdos, Ibro, Cuvo, Bundas, Dinar, Samko, Bojar, Olaf ja teised.

Tatra tšuvatšit võib iseloomustada kui geneetiliselt puhasvalget mäestikukoera, kellel on must ninapigment ja väike osa on kollakaid koeri, kellel on pruun ninapigment ja heledamad silmad. Nende geneetiliste tüüpide ühendamisel on domineeriv esimene, kuid pärandub kogu värvivaheldumine silmade, silmalaugude, ninapeegli, mokaade ja limaskestade pigmendis.

Täpse valikulise selektsiooni abil on kasvatajad saavutanud tõustandardikohase, aretajate ning kohtunike poolt eelistatud tüübi ning selle kinnistumise.

Käesoleval ajal on selliseid tõuorganisatsiooni liikmeid, kellel on aretuskoeri ja kenneleid, umbes 200. Registreeritud, elavaid koeri on riigis umbes 800.

Oma tasemelt toetub slovakkia tšuvatši aretustöö rahvusvaheliste näituste (Braha, Brno, Liberec, Bratislava, Leipzig jt) kirjeldustele ning tugevale välismaisele konkurentsile.

KÄITUMINE / ISELOOM :

Ta on piiritult ustav ja vapper, alati valmis võitlusse asuma iga sissetungijaga, sealhulgas ka karude ja huntidega. Tema eristamiseks metsloomadest, eriti öisel ajal, on tõugu traditsiooniliselt aretatud vaid puhtalt valge värvilisena.

PEA :

PEAPIIRKOND :

Kolju : Tugev, pikliku kujuga, kõrvade vahelt lai. Laial laubal on tahasuunas tõusev ja ühtlaselt ahenev madal laubavagu. Kulmukaared on proportsionaalsed ja külgsuunas kaldu. Pealagi on lame. Kaelast eristub selgelt

tugev, mõõdukalt rühikas kukal. Peapiirkonna profiil on sirgest koonuseljas erinevalt veidi kumerdunud.

Üleminek laubalt koonule : Mõõdukas.

NÄOPIIRKOND :

Ninapeegel : Must, eriti suvisel ajal.

Koon : Koonuselg on sirge profiiliga ja moodustab umbes poole pea kogupikkusest, üsna lai, tipu suunas veidi ahenev. Tugev, keskmise pikkusega, tõmp.

Mokad : Parajalt liibuvad, suletud suunurkadega. Mustade limaskestadega, tihedalt suud ümbritsevate servadega. Keskmise paksusega. Suulagi on must.

Lõuad / Hambad : Hästi tugevad, alati täiskomplektse ja kääritaolise hambumusega hammastikuga.

Silmad : Tumepruunid, ovaalse kujuga ja horisontaalse asetusega. Silmalaugude servad on mustad, tihedalt silmi ümbritsevad. Silmasisesed limaskestad on ilmekust andvalt tumedad.

Kõrvad : Kõrgele kinnitunud, tüve kohalt hästi liikuvad. Mõõduka pikkusega, ripuvad, tihedalt pea külgedele liibuvad. Kõrvad on poole pikkuse osas kaetud peenekoelise karvaga. Rahulik olekus ulatub ümara kujuga kõrvatipp suunurgani.

KAEL :

Sirge asetusega. Tähelepanelikkuse korral kõrge hoiakuga. Isastel koertel on kael hästi jõuline ja ümbritsetud muljet avaldava kaelusega. Ilma lõualotita.

KERE :

Selg : Sirge. Keskmise pikkusega ja tugev.

Nimme (lanne) : Mõõdukalt kumerdunud. Laudjaga hästi seostunud, lihaseline, hästi tugev ja piisava pikkusega.

Laudjas : Tugev, lai ja kergelt laskuv.

Rindkere : Lai. Rinnakupide ulatub õlaliigeste kõrgusele.

Rinnakorv : Hästi kaardunud roietega. Rinnakuluu asub umbes poolel turjakõrgusel ja veidi allpool küünarnukke. Rinnakorvi pikkus ületab poole kerepikkusest; rinnakorvi laius moodustab neljandiku turjakõrgusest.

Roided : Kaardunud, tahasuunas kaldu ja lähevad selgepiirilisel üle tühimikeks.

Kõht : Kõht ja tühimikud on sobivalt, mõõdukalt üles tõmmatud.

SABA :

Madala asetusega. Seismisel ja rahulikus olekus on saba allpoole rippuv ja ulatub kannaliigesteni. Saba on sirge ja sigarikujuline, ilma kaardumiseta tipust. Liikumisel tõuseb saba kaarekujuliselt laudjast kõrgemale.

JÄSEMED :

EESJÄSEMED :

Esijalad : Püstised, sambakujulised, heade õlaliigese ja küünarliigese nurkadega. Tugevad, ümarad, tihedalt kokkusurutud käpad. Üldmulje on suhteliselt kõrgejalgne, eriti isastel.

Õlad : Hästi taha asetunud ja pikad. Õlavarred on lihaselised ja tihedalt kerele surutud, küünarnukkide suunas kaldu.

Küünarvarred : Püstised, tugevad, lihaselised ja pikad.

Randmeliigesed : Luised ja tugevad.

Kämblad : Lühikesed, tugevad ja mõõdukalt kaldus.

Esikäpad : Tugevate varvaste ja küüntega, tugevasti kumerdunud ja ümara kujuga. Hea karvkattega, lihavate mustade käpapadjanditega.

TAGAJÄSEMED :

Tuharad ja reied üheskoos moodustavad lihaselise, piisava pikkusega ja märkimisväärse laiusega terviku.

Põlved : Heade nurkadega ja hästi lihaselised.

Sääred : Kaldus asetusega, tugevad ja hästi lihaselised.

Kannad : Tugevad, liigesenurk on nüri; üsna madala asetusega, kuid hästi markantne ja lai.

Pöiad : Lühikesed ja tugevad. Püstise asetusega. Kannaga liitudes ei muutu peenemaks ega jämedamaks. Lisavarbad ei ole lubatud.

Tagakäpad : Esikäppadega võrreldes veidi pikemad, muus osas nagu esikäpad. Varbad on tugevamad ja rohkem kumerdunud.

LIIKUMINE :

Vaatamata võimsale kehaehitusele on liikumine üllatavalt kergejalgne, nope ja vilgas, igasugusel maastikul ja igasuguse ilmastikuga; eelistatum liikumisviis on koeral traav.

NAHK :

Kere osas lõdvalt kinnitunud, mujal tihedalt liibuv. Nahk on roosa; musta pigmentatsiooniga on vaid silmade ümbrus, koon ja mokaservad, kus see läheb üle mustaks limaskestaks. Käpapadjandid on samuti mustad.

KARVKATE :

KARV :

Kattekarv on tihe ja pikk, välja arvatud peas ja jalgadel, laineline, ilma karva lahknemiseta seljal ja niisamuti ka ilma karvanarmastuseta sabas või kere tagaosas. Isastel on lopsakas kaelus. Peas ja jalgadel on karvkate lühike ja liibuv, jalgade tagaosas veidi pikem. Kõrvatüve juurest karv pikeneb ja liitub kaelusega. Alusvill on pika kattekarva poolt täielikult kaetud. Selle pikkus on 5 – 15 cm. Kaeluse kohalt lopsakas laines, mujal mõõdukalt laines ja moodustades seljal arvukalt omavahel seotud ristisuunalisi laineid. Ebasoovitav on üksikute ja ühinemata lainete struktuuriga karv.

Nõutav on ühtlaselt laines karvkate.

Alusvill: karv on peen ja tihe, pikkusega kõige rohkem pool kuni kaks kolmandikku kattekarva pikkusest. Suviti langeb alusvill välja ja karvkate muutub õhemaks, kuid kattekarva lainelisuse tõttu säilib selle õhulisus kogu aasta jooksul ning ka suviti ei teki seljale karvalahku.

VÄRVUS :

Valge. Kollakas varjund kõrvade piirkonnas on lubatud, kuid ebasoovitatav. Kollakad laigud mujal ei ole lubatud.

SUURUS :

Turjakõrgus : Isased : 62 - 70 cm. Emased : 59 – 65 cm.

MÕÕTMED :

	<u>Isased</u>	<u>Emased</u>
Kehakaal	36-44 kg	31-37 kg
Turjakõrgus	62-70 cm	59-65 cm
Pea kogupikkus	25-28 cm	23-26 cm
Kolju-osa pikkus	13-15 cm	12-14 cm
Koonu-osa pikkus	12-14 cm	11-13 cm
Rinnakuluu kõrgus	33-37 cm	30-35 cm
Rinnasügavus	30-34 cm	25-30 cm
Kerepikkus	69-76 cm	60-72 cm
Rindkere pikkus	40-47 cm	37-44 cm
Rinnaümberrmõõt õlgade kohalt	70-83 cm	68-72 cm
Rinnaümberrmõõt ebaroiete kohalt	60-70 cm	56-65 cm

Liigesenurgad : **Õlaliiges – 107°**

 Küünarliiges – 145°

 Puusaliiges – 90°

 Põlveliiges - 110°

VEAD :

Kõiki kõrvalekaldeid eeltoodud punktides tuleb lugeda vigadeks, mille aste hindamisel sõltub otseselt kõrvalekalde ulatusest.

- Otsehambumus, hammaste puudumine.
- Rippuvad mokad.
- Ebasümmeetriliselt asetsevad kõrvad.
- Lame, ebapiisava sügavusega rindkere.
- Küljele pööratud saba.
- Karu käpa kujulised käpad.
- Lisavarbad.
- Liiga sile karvkate, samuti ka kiharduv karv.
- Puuduliku karvkattega kõhualune, kubemed ja suguelundite ümbrus.
- Viited rahhiidist või koerte katkust põhjustatud arenguhäiretele.
- Äärmuslik närvilisus, tasakaalustamatu käitumine.

DISKVALIFITSEERIVAD VEAD :

- Roosad laigud ninapeegli, mokaservadel või silmalaugudel.
- Heledad silmad.
- Karvkattes kollased laigud.

N.B. : Isastel peab olema kaks nähtavalt arenenud ja täielikult munandikotti laskunud munandit.

Maret Kärsti tõlge

inglisekeelsest originaalist, august 2004

heaks kiidetud EKL juhatuses 18. augustil 2005 protokoll nr 8